

“Өзөги сескир бичиичи”

**Нина Баштыковна
Бельчекова**

бичиичи, көчүрөөчи, журналист

толу (70) јажына учурлай

*Жүрүмде ас көргөниме
Незин комыдайын.
Көпти көрдим деп,
Неге мактанайын.*

Нина Баштыковна Бельчекова 1953 жылдын кочкор айынын 24-чи күнүндө Кан-Оозы аймактын Экинур журтында чыккан. Адазы, тодош сөөктү Саданов Баштык Арбакович, Ада -Төрөл учун Улу жуунын туружаачызы, колхозтын баштапкы шоферы ла механизаторы, жуунын кийинде кузницада оноң эш-нөкөриле кожо койчы болуп иштеген. Энези, көбөк сөөктү Токуна, ачык-жарык санаалу, кожончы, кокурчы, жалакай кижиге болгон. Нина Баштыковна көп балдарлу биледе чыдаган.

1970-1975 жылдарда Горно-Алтайскта пединституттын физика-математика факультетинде үренген. Ыраак Улаган аймактын Балыкчы оноң Кан-Оозы аймактын Экинур јурттарында физика ла математиканың үредүчизи болуп иштеген.

Физика-математика
факультеттин туразы

Институттын үренеечилери,
1972 j.

Школдо иштеп турала, үлгерлер, журамалдар, кыскачак куучындар бичип, жаантайын “Алтайдын Чолмоны” газетке аткарып туратан. Нинанын чүмдемелдериле кычыраачылар газеттин бүктеринен танышкан.

1981 жылда Н.Б. Бельчекова областьтын «Алтайдын Чолмоны», “ газетине ишке кирет. Озо баштап корректор, көчүрөөчи, корреспондент, культуранын ла үредүликтин бөлүгинин, ононг жондык-политикалык бөлүктин редакторы болуп иштеген.

1981 жылдан ала эмдиге жетире Горно-Алтайскта журтап, “Алтайдын Чолмоны” республикан газеттин корреспонденти болуп иштейт.

“Алтайдын Чолмоны” газеттин
өмөлигиле, 2012 j.

Газетте иштеп тура, 1981 жылда Москвада А.М. Горькийдин адыла адалган Литературный институтка тыш ўредўле (заочно) кирген. Институтта жарлу советский писатель, литературный критик М.П. Лобановтын семинарында ўренген.

Литературный институтта
ўренген тужында, 1981 ј.

А.М.Горькийдин адыла адалган
Литературный институт, Москва

Н.Б. Бельчекова РФ-нын Журналисттер биригүзинин турчызы (1989), РФ-нын Бичиичилер биригүзинин турчызы (2001), “Алтайдын Чолмоны” республикан газетте узак жылдарга ак-чек иштеген учун “Алтай Республиканын нерелү журнализи” деп күндүлү ат адалган (2001). 2018 жылда “За заслуги перед Отечеством” орденнин 2-чи степеньдү медалиле кайралдаткан.

“Алтайдын Чолмоны” газеттин тоомжулу ветерандары. Н.Б. Бельчекова онноң сол жаны жаар баштапкызы

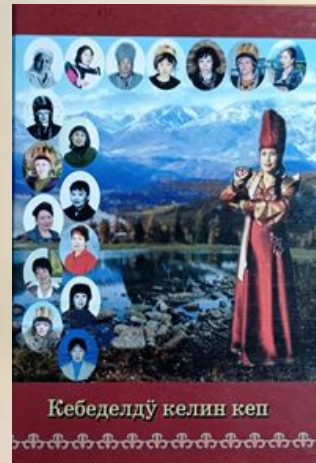
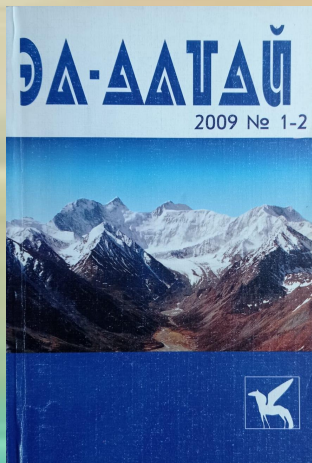
“Алтай литературада прозаик Нина Бельчеванын ады бар да, артар да. Психологический куучындар кажы ла өйдө тирү ле бойы артар, јааны да, јажы да кычырып, чүмдеген келин ле чилеп, жүреги сыстаар, костөри јашталар...” [Д. Маскина](#)

Себи боочыда бичиичилерле кожо, 1998 ј. Солдон он јаны јаар:
[Тогочоева Ј.](#), Туденева Т., [Адаров А.](#), Маскина Ј., [Каинчин Ј.](#),
Бельчева Н.

Журналисттин ижиле коштой ол көп жылдарга улай жайаандык ижин бүдүргөн.

Нина Баштыковнанын чүмдемелдери республикан СМИ-лерде, альманахтарда ла анталогияларда, Дагестан Республикада балдардын журналында, авторлордын “Жайалганду кырларда” (1987), “Кебеделдү келин кеп” (2011) деп жуунтыларда, “Нина Бельчegovаны кычыралы” (2018) деп алтай литературанын хрестоматизында кепке базылып чыккан.

Нина Баштыковна куучындардын, повестьтин ле туујынын
ўч жуунтызын чыгарган.

“Чечектер имдежет” – бичиичинин баштапкы бичиги. Лииттердин жүрүм-салымы, олордын сүрекей јилбилү керектери ле амадулары керегинде автор эптү, јараш эдип бичийт.

Чечектер имдежет: повесть ле куучындар. – Горно-Алтайск: Алтайдын бичиктер чыгарар издательствозынын Туулу Алтайдагы бөлүги, 1981. – 40 с.

[ОНЛАЙН](#) КЫЧЫРАР!

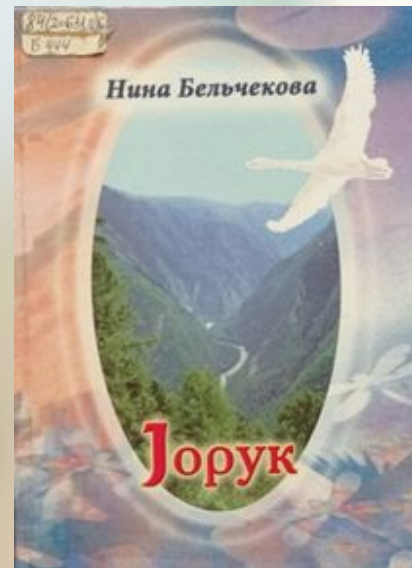
“Нина Бельчекованын проазынанг – жүрүм катулу да, жүрүм ачулу да деп ондоорунг, бу жүрүмнинг учы да бар, жалт эткен кеен-жаражы да бар деп кычырарын.” J. Маскина

Мөш не керегинде шуулайт:
куучындар. – Горно-Алтайск:
Ўч-Сүмер, 2005. – 120 с.

[ОНЛАЙН](#) КЫЧЫРАР!

Јорук: туујы, көнү куучын,
куучындар. – Горно-Алтайск:
Алтын –Туу, 2013. – 272с.

[ОНЛАЙН](#) КЫЧЫРАР!

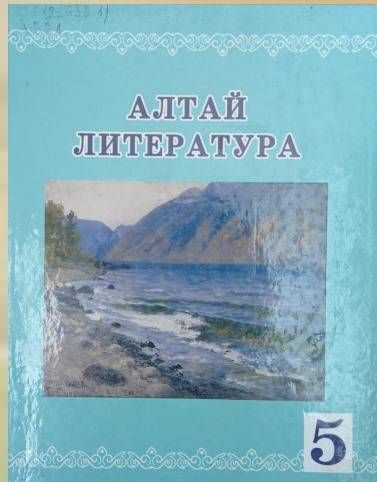
“В арсенале прозаика находим образы, темы и мотивы алтайской сказочной прозы. Творческое использование традиций сказочной прозы алтайцев позволяют оценить, насколько она важна в формировании и совершенствовании художественного стиля Н. Бельчевой.” Название рассказа “Синий волк” (Көк бөрү) мифопоэтическое: популярный сюжет о мифическом волке –тотеме. В рассказе истоки мотива восходят к мифологии тюркских народов, когда архетип волка выступает как “сквозной образ...”

Э.П. Чинина, кандидат филологических наук, доцент

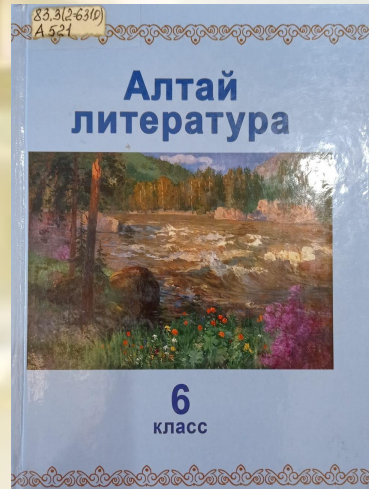

кычырар “Синий волк” (“Көк бөрү”)

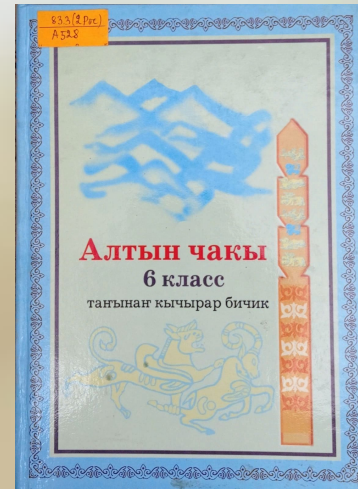
Бичиичинин куучындары алтай литературанын 5-чи, 6-чы, 8-чи
класстарынын бичиктерине кийдирилген.

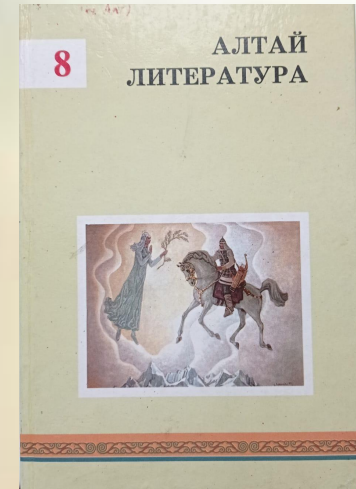
Боро ат

Тайгыл

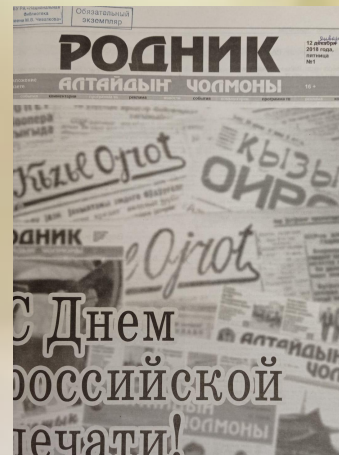
Алтынга толыбас арба
От ло карганак

Көк бөрү

Јүрүми ле јайаандык ижи

- Тоенова,Т. Энезинин јагары – кызында/Т. Тоенова//Алтайдын Чолмоны.–2003. – 27 ноябрь.
- Мундус. Т. Эне јеристин эрјинези: јангы бичик керегенде. / Т.Мундус// Алтайдын Чолмоны. – 2005. – 21 июнь.
- Саданова,И. Мөш не керегинде шуулайт/И.Саданова//Алтайдын Чолмоны.–2005.–30 август.
- Чинина, Э.П. Образный арсенал алтайской сказочной прозы в творчестве Н. Бельчевой /Э.П. Чинина// История и культура народов Юго-Западной Сибири и сопредельных регионов (Казахстан, Монголия, Китай): мат. междур. научно-практ. конф. (22-24 мая 2017г.)/ отв. ред. Ф Куликов. – Горно-Алтайск: БИЦ ГАГУ, 2017. – С. 403-409.
- Чинина, Э.П. Высокий полет в творчестве / Э.П. Чинина// Родник.- 2018. – 23 февр

Жүрүмде ас көргөниме
Незин комудайын.
Көпти көрдим деп,
Неге мактанайын.
Кайыр ажулар
Жүрүмде болбоды деп,
Незин жабызайын.
Кату жолдор
Канча өттүм деп,
Неге бийиркейин.
Найыларым канчу деп,
Канай чокым айдайын.
Жүс те найын
Кезикте ас билдирер.

Же жаңыс найын
Ончозын солтыр ой болор.
Кызаланду ойинде
Көөрөбөс, ачуунды үлежер.
Сеге жакшы болгондо,
Чын ла найы болгонго
Чындык сүүмжү база келер.
Сен түбекте –
Найын кожо карыгат.
Сен ырысту
Найын коштой карыгат...
Ырызынга сүүнбеген
Найын эмес, билгин.
Кемге де найы болоры
Онон күч.

Бичик кычыларының төс жери (Центр чтения)

Тузаланган бичиктер ле јетирүлер М.В. Чевалковтын адыла адалган
Эл Библиотеканың фондторынан ла интернеттен алынган.